

PRZYLEC (42) *vb pf*

przylec (42), [**przylegnąć** a. przylec].

-egł-, -egl-; -égł.

fut 3 sg przyleże (4). ◇ [3 pl przylegą, przylegną.] ◇ *praet* 3 sg m przylégł (1). *f* przyległa (15). *n* przyległo (7). ◇ 3 pl m pers przylegli (2). *subst* przyległy (7). ◇ *plusq* 3 sg *f* była (beła) przyległa (2). ◇ *con* 3 sg m by przylégł (1). [f by przyległa.] *n* by przyległo (1). ◇ 3 pl *subst* by przyległy (1). ◇ *con praet* 3 sg m by był przylégł (1).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (cztery z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

I. We właściwej funkcji aspektowej (11) :

1. *Położywszy się lub upadłszy, przycisnąć swoim ciężarem; opprimere Mącz, Vulg* [kogo, co] (5) : Mora też iest niemoc (którą po łacinie zową Incubus) gdi sie człowieku we łpaniu widzi, iakoby go czo przyległo, tak iż sie rużić nie może *GlabGad* D8v; Henrik brodaty Wrocławskie kłiążę raniom bárzo/ ktorego by był Pielgrzym słuźebnik z wierzchu nie przyległ/ byłby zábit *BielKron* 358v; Ruina opressus, Prziległo go budowanie álbo západł w domu. *Mącz* 361d; [SkarŻyw 216; *SenekaGórn* 340; Y vmárl lın téy niewiáfty w nocy: bo go łpiąc przyległa. *WujBib* 3.Reg 3/19 (*Linde*)].

przylec komu (1): Ow drugi krzywi łzią z onego wáwozá/ Co mu kielnia przyległa kiedy wypádl z wozá. *RejWiz* 73v; [Koń sie ná bok przewróci y przylégł mi nogę/ Rzeczy mię zásię tłoczą/ rużyc sie nie mogę. *Albertus* A4v].

[*Zwroty*: »z ciężarem przylec«: O iáko dáleko potrzebnieyřzé/ y pożytecznieyřzé rzeczy nam rodzi/ y wydawa ziemiá/ á sřébro/ złoto głębooko gdzieś wádzila/ y iáko rzeczy [...] řzkodliwe [...] łobá ie ze wzyřtkim ciężarem przyległa y przyćifnęła. *SenekaGórn* 340.

»sobá przylec«: *SenekaGórn* 340 *cf* »z ciężarem przylec«.]

Szeregi: »dławić albo przylec« (1): wízakoż gdi iest zbytek krwi tedy sie widzi iakoby kto dławił albo przyległ w łpaniu, á to iest pośel Apoplexiey *GlabGad* L4.

[»przylec i przycisnąć«: *SenekaGórn* 340 *cf* »z ciężarem przylec«.]

Przen (1) :

Szereg: »ogarnąć i przylec« (1): [co może być prostszeo jak przepowiadać] Iż go [Chrystusa] tak cięřłkie y wielkie grzechy náłze ogarnęły/ y przyległy/ iż theřz iákoby rořpatzał wifząc ná krzyżu *KrowObr* 49v.

2. *Zdarzyć się, nastąpić* (o nieszczęściu, przykrości) (2) : Wízakże to łácnieyřza iest o Bogu y o Chriřtufie Pánu umieć mowić/ y onego poznáć/ y wyznáć wřty/ poki co nie przyleże cięřřzego. *CzechRozm* 247v; Iáko/ gdy řtrách woienny zářzumi/ gdy gwałt chorob powietrza morowego przyleże/ [...] gdy gwałtowne burze/ gdy grády przypádną: tedy fię ná ten czás do Bogá vciekáią/ od Bogá rátkunku žádaią *CzechEp* 87.

3. *Przylgnąć, dopasować się* (2) :

przylec do czego (1): Albo iefli téz pokrywká do korytá źle przyleże/ tedy [...] ták długo óną dźiurá wodá będzie ziemię wybijáła/ áż fye wczyni wielka dźiurá *Strum* G2v.

[*przylec na czym*: Kunřtarczá dořtał/ co mu puzderko ná nos przypráwił [...]. A iż mu ono puzderko tęgo ná nosie przyległo/ máiąc nos nim řciřniony: tedy gęgnáł mowiąc *HistFort* M3.]

[**Zwrot:** »wszędę dobrze przylec« [szyk zmienny]: Podkowanie koniá ma być podkowámi równymi ku kopytom aby wżędy z łtron dobrze przyległy/ [...] á gdy podkowy dobrze wżędy przylegną/ tedy koń pewnieyŝy bywa/ y mocniej łtoj [!] ná nogach *Cresc 1571 520 (Linde).*]

Przen [do czego] (1) :

W porównaniu (1): bo też to więc bywa/ że drugi piśmo przytoczy/ że thák przyleże do drugiego piśmá/ iákoby ow kolący orzech do mármurowey thablice przyłożył. *SarnUzn D5.*

4. Przypaść, stać się udziałem (2) :

[*przylec kogo:* Pan halicki; merita nie każdego przylega [*lege:* przylega], prosił o nagrodę zasług. *Diar 1566 37.*]

przylec komu po kim (1): Iłz za pozwem Ie⁸⁰ Mści Pana Woiewody Pomorskiego, który mieli od tegosz, wyzei namienionego Marcina Tokarkiego, o nie wydanie łczęłci iego która iemu bela przyległa po Malzonce łwey, [...] dali, y zapłacili [...] dostatecznie *ZapKościer 1581/19v.*

Przen [komu] (1) : Przeto ták trzeba o Páwle rozumieć/ co y o inżym káżdym człowieku/ ktoremu przyległa łłość z przyrodzenia *CzechRozm 243v.*

II. W funkcji impf (31) :

1. O terytoriach i ich mieszkańcach: znajdować się w sąsiedztwie, graniczyć, sąsiadować; subiacere Vulg; adiacere JanStat (28) :

przylec do czego (3): *Leop Ios 12/3;* tak niechęć nic ex rebellium bonis vkrola prosić okrom iedney wsi poPronskim. Tuszna która mi przyległa do Nakła. *ActReg 81, 80;* [Do tego stawu upuszczają wody z rowu, który bieży na młyn miescki z jeziora Liubiszewa, a ten staw w granicy przyległ do wsi Rokithek. *LustrPom 126, 32*].

przylec komu, czemu (11): Ten Iáwan miał łynow więcey/ był Eliffá/ Dodánin s których Eloes álbo Holás/ ci łą przodkowie Greccy: [...] Iáfcená/ od tego idą Włofzy y ci którzy im przylegli. *BielKron 7;* iednę część łiemie Fráncufkiew zową Togátá álbo Cifálpná [*lege:* Cisalpina] co ná tę łtronę gor Alpes/ kthora Włofkim gránicám przyległa. *BielKron 280v, 263v, 264v, 275 [2 r.]; SkarJedn 226; StryjKron 16;* niebyłoliby to Panu Kancelarzowi cordi frimarczyc się na Lezaisk zemną miedzyrzeczem awykupić gosobie bo y przyległ mu dotych maietnosci ktoremu teraz R.P. dała *ActReg 80, 81; KlonFlis Dv;* [Ale teras poniewáz iuż nam Turek przyległ/ łyedzi iuż łnami o gránicę/ Nieprzyaćioł nas wiele trapi/ lepiej łye wtey rzeczy oprzeć Oycu łwiętemu *TarnConsil 30; LustrPom 20;* dobry gołpodarz ma łkupowác tákową rolę ktoraby mu przyległa ku dźiedzini *Cresc 1571 501;* Szrodkiem prawie głębokiew rzeki łzkutá biegła Imo dąbrowę/ która brzegowi przyległa *ZbyłDroga B*].

przylec k(u) czemu (11): Máia też być y inży łáfiedzi połtronni pozwáni/ którychby też dzyedziny ku kopcom narożnym álbo pobocznym przyległy *UstPraw I;* A potym Abráhám pogrzebł żonę łwoię Sarę/ w iáłkini dwoiákiew ná polu ktore przyległo k Mámre [*coram Mamre*] *BibRadz Gen 23/19;* Arábia fortunna tá leży ná południe/ ku morzu Arábłkiemu y Perłkiemu przyległa/ łiemia vrodzáyna/ rzek/ bydlá/ rozmáitych owocow ma dołyc *BielKron 264, 174v, 264v, 281v, 283, 290, 337, 450v;* Semigália Ziemicá leży miedzy Liflandyá á Kurlándyá/ á ku Południowi Litewłkie Xięłtwo przyległo. *KwiatOpis Cv; [BielKron 1551 156; Cresc 1571 501].*

przylec co (1): Kurlandia theras Xięftwo. Kurlándy od Pułnocy Morze przyległo. Ku Południu Zmodzka Ziemiá. *KwiatOpis Cv*.

przylec z czym (1): A Iełliby inni fzláchćicy byli/ máiąc w łąśiedztwie dźiedzictwá/ których ściány przyległy z dziedzictwy z témi/ między któremi máią bydź gránice/ [...] tákowi téż łąśiedzi ścienni [...] máią bydź przypozwáni do łądu źiemłkiégó *SarnStat 461*.

przylec gdzie (2): A okolo rzeki Tvrle ktore ziemie przilegli te tes są woyewodztwa Walaskyego *LibLeg 10/68*; Adria morze nieśpokoyne/ ktore przyległo afz pod Wenecyją. *BudNT h marg*.

Zwroty: »przylec po blizu« (1): yłzh Spanfthwa wałchego Spółzky [...] Skyyowa y zynifich zamkow wałich pogranycznych ktore przilyegli po blyzu ftych zamkow nyekthorzi panowye [...] wodą przifly *LibLeg 11/140v*.

»przylec w sąsiedztwie« (1): Chalibom przylegli w łąśiedztwie Iberowie Aziaticcy/ ktorzy téż w fwyh kráinach máią dofyć wźelákiego Krułczu *StryjKron 16*.

»tuż przylec« (1): Po práwey ftronie pádnie mu Szwecya/ Tuż iey przyległa sioftrá Norwegia. *KlonFlis Dv*.

2. Być obowiązkiem [komu, [czemu]] (1) :

Ze zdaniem przydawkowym nawiązującym do dopełnienia w zdaniu głównym (1): A vczyńilem [wydanie Rozmów] z tą śmiáłością/ iż téż tá rzecz tákże mnie iáko y onym przyległa/ żebym o prawdzie świádczył/ y przy niey fie popifował. *CzechRozm A4v*.

[*Przen*: A gdzie Cię iuż táká chuc wéźmie/ ábyś przed włzytkimi zaráz przodek miał/ tám iuż trudno z kim porównác/ włáfną miárę fwą dobrego záchowániá chowác y zgadzác fię małz/ co włáfnie fprawiedliwóści przyległo. *CiceroKosz 34.*]

3. Dotyczyć, odnosić się [komu] (1) : Ledwe z dzyefiáci ieden mogłby być wybrány. Aby to włáfnie mowil coby wźech doległo/ Dáleko to pilnieyfa/ co sobie przyległo. *RejWiz 174*.

4. Należać do określonego miejsca [gdzie] (1) : Dworká ma ftaído gęsi wielkie chowác: [...] á ná iednym ie mieyfcu máią chowác/ kędy przyległy: tákże kápłuny. *GostGosp 120*.

Synonimy: **1.1.** przycisnąć; **2.** przydać się, przygodzić się; **3.** przylnąć; **4.** przypaść.

Formacje współrdzenne cf 2. LEC.

Cf **PRZYLEGŁY**